

สรุปการประชุม ทบทวนแนวทางและพัฒนาระบบการจัดการรอยโรคเสี่ยงมะเร็งและมะเร็งช่องปาก

วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๗ เวลา ๙.๐๐ - ๑๔.๐๐ น.

ณ ห้องประชุมชิต ชัยวงศ์ กรมอนามัย และผ่านระบบการประชุมทางไกล

รายชื่อผู้เข้าประชุม

๑. ทพญ.นพวรรณ โพชนุกูล	ทันตแพทย์เชี่ยวชาญ สำนักทันตสาธารณสุข
๒. ศ.(เชี่ยวชาญพิเศษ) ทพ.ดร.อะนัษ เอี่ยมอรุณ	คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้แทน ราชวิทยาลัยทันตแพทย์แห่งประเทศไทย
๓. รศ.ทพ.ดร.เอกรัฐ ภัทรธรรณี	คณะทันตแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๔. รศ.นพ.ภัทรวุฒิ วัฒนศัพท์	คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
๕. พญ.สมจิน จินดาวงษ์	คณะกรรมการพัฒนาระบบบริการสุขภาพ สาขาหู คอ จมูก ผู้แทน ราชวิทยาลัยโสต ศอ นาสิกแพทย์แห่งประเทศไทย
๖. ทพญ.ดร.ศรียุททิพย์ ซาลีเครือ	ทันตแพทย์ชำนาญการพิเศษ ศูนย์อนามัยที่ ๗ ขอนแก่น
๗. ทพญ.พัชรวรรณ สุขุมาลินท์	โรงพยาบาลศิริราช ปิยมหาราชการุณย์
๘. ทพญ.ดร.จรัสศรี ศรีนฤพัฒน์	ทันตแพทย์ชำนาญการพิเศษ สำนักทันตสาธารณสุข
๙. ทพญ.นันทมนัส แยมบุตร	ทันตแพทย์ชำนาญการพิเศษ สำนักทันตสาธารณสุข
๑๐. ทพญ.วาสนี เกียรติดิศร	ทันตแพทย์ชำนาญการพิเศษ สำนักทันตสาธารณสุข
๑๑. ทพญ.ธัญชนก บุรีศรี	ทันตแพทย์ชำนาญการพิเศษ สำนักทันตสาธารณสุข
๑๒. ทพญ.พิมพ์พิสุทธิ์ สะตะ	ทันตแพทย์ปฏิบัติการ สำนักทันตสาธารณสุข
๑๓. นางสาวมนัญญา เรือจิตร	นักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ สำนักทันตสาธารณสุข
๑๔. นางสาวเนริศา เอกปัสชา	นักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ สำนักทันตสาธารณสุข

เริ่มประชุม เวลา ๐๙.๐๐ น.

วาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานแจ้งให้ทราบ

ทพญ.นพวรรณ ชี้แจงวัตถุประสงค์การประชุมว่า มีประเด็นที่ต้องการขอความเห็นและพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ ๒ ประเด็นหลัก ประกอบด้วย ๑) การทบทวนแนวทางและปรับคู่มือดำเนินงานการจัดการรอยโรคเสี่ยงมะเร็งและมะเร็งช่องปาก ๒) แผนพัฒนาคุณภาพการดำเนินงาน การจัดการรอยโรคเสี่ยงมะเร็งและมะเร็งช่องปาก

วาระที่ ๒ รับรองรายงานการประชุม

วาระที่ ๓ เรื่องเพื่อทราบ

๓.๑ สถานการณ์การดำเนินงานคัดกรองรอยโรคเสี่ยงมะเร็งและมะเร็งช่องปาก

โดย ทพญ.พัชรวรรณ สุขุมาลินท์ นำเสนอสถานการณ์การดำเนินงานว่า จากที่ได้มีการพัฒนาแนวทางการคัดกรองรอยโรคเสี่ยงมะเร็งและมะเร็งช่องปาก (๒๕๖๒) ร่วมกับราชวิทยาลัยทันตแพทย์แห่งประเทศไทย ราชวิทยาลัยโสต ศอ นาสิกแพทย์แห่งประเทศไทย สถาบันวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และหลังจากนั้นได้ขับเคลื่อนและเกิดเป็นชุดสิทธิประโยชน์สร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค ปี ๒๕๖๖ : คัดกรองรอยโรค

เสียงมะเร็งและมะเร็งช่องปาก ในกลุ่มเป้าหมายเป็นประชาชนอายุ ๔๐ ปี ขึ้นไป ซึ่ง สปสช. จะจ่ายเพิ่มให้กับสถานบริการ เมื่อมีการตรวจคัดกรองรอยโรคเสียงมะเร็งและมะเร็งช่องปาก การตรวจชิ้นเนื้อ (biopsy) และการตรวจทางพยาธิวิทยา (๖๐๐ บาท)

นอกจากนี้ยังเป็น ๑ ใน ๖ ประเด็น ๓๙ ตัวชี้วัด ของการตรวจราชการ ปีงบประมาณ ๒๕๖๖ ซึ่งกำหนดอยู่ในประเด็นที่ ๕ ลดป่วย ลดตาย และสร้างความมั่นคงทางสุขภาพ สาขาโรคมะเร็ง ซึ่งตัวชี้วัดที่กรมอนามัยเป็นหน่วยรับผิดชอบหลักร่วมกับหน่วยงานในกระทรวงสาธารณสุข คือ

- ร้อยละประชาชนอายุ ๔๐ ปีขึ้นไป ที่มารับบริการทันตกรรมได้รับการประเมินสุขภาพช่องปากและคัดกรองรอยโรคในช่องปาก (เป้าหมาย ร้อยละ ๔๐)
- ร้อยละผู้ที่มีรอยโรคเสียงมะเร็งและมะเร็งช่องปาก ได้รับการตัดชิ้นเนื้อ (Biopsy) และตรวจทางพยาธิวิทยาที่เหมาะสม (ร้อยละ ๙๐)

และจากผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ปี ๒๕๖๖ พบว่า ประชาชนอายุ ๔๐ ปีขึ้นไป ที่มารับบริการทันตกรรมได้รับการตรวจช่องปากและคัดกรองรอยโรคในช่องปาก ร้อยละ ๒๖.๙๘ (จำนวน ๑,๙๕๐,๒๖๖ ราย) แต่ยังคงต่ำกว่าเป้าหมายในภาพประเทศที่ตั้งไว้ (Health Data Center ๒๕๖๖)

ในจำนวนผู้ที่ได้รับการคัดกรองพบรอยโรค OPMD ทั้งหมดประมาณร้อยละ ๐.๑ เป็นผู้ที่มีรอยโรคเสียงมะเร็งและมะเร็งช่องปาก ซึ่งถูกส่งต่อไปตัดชิ้นเนื้อ (biopsy) และตรวจทางพยาธิวิทยาที่เหมาะสมเพื่อยืนยันการวินิจฉัย ร้อยละ ๙๔.๗๐ โดยจากตัวชี้วัดรายเขตสุขภาพมีการดำเนินงานเกิดเป้าหมายที่ตั้งไว้คือน้อยร้อยละ ๙๐ ขึ้นไปทุกเขต

จากผลการดำเนินงานเชิงระบบพบว่า จากการตรวจราชการ มีข้อสังเกตที่พบดังนี้

(๑) การตรวจคัดกรอง: ทุกจังหวัดมีการดำเนินงานการคัดกรองรอยโรคเสียงมะเร็งและมะเร็งช่องปากในคลินิกทันตกรรม และมีการดำเนินงานร่วมกับสหวิชาชีพ เช่น จัดการคัดกรองปัจจัยเสี่ยงและรอยโรคในช่องปากในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCD clinics) หรือ คลินิกเล็กเหล่า/บุหรี การพัฒนาศักยภาพบุคลากรสาธารณสุข และ อสม. ในการคัดกรองปัจจัยเสี่ยงและรอยโรคมะเร็งช่องปากเบื้องต้น

(๒) การจัดบริการตัดชิ้นเนื้อ(Biopsy): มีทั้งการตัดชิ้นเนื้อที่หน่วยบริการที่ทำการคัดกรองโดยการตรวจทางคลินิก และมีการส่งต่อไปยังหน่วยบริการระดับสูงขึ้นไปเพื่อรับการตัดชิ้นเนื้อและยืนยันการวินิจฉัย ในกรณีที่ไม่มียุทธศาสตร์สาขาเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในหน่วยบริการ มีการดำเนินงานร่วมกับสหวิชาชีพ เช่น แพทย์ ENT ทันตแพทย์เฉพาะทางสาขาเวชศาสตร์ช่องปาก (Oral Medicine Specialists) ทันตแพทย์เฉพาะทางสาขาศัลยศาสตร์ช่องปากและแม็กซิลโลเฟเชียล ในหน่วยบริการระดับสูงขึ้นไป

(๓) การรักษา และติดตามอาการ: ยังมีข้อจำกัดในการติดตามการส่งต่อ-รับกลับ เนื่องจากการใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ในการส่งต่อยังไม่ครอบคลุมทุกจังหวัด โดยบางจังหวัดมีการนำ Google sheet มาใช้เพิ่มเติม เพื่อรวบรวมรายงานข้อมูล สรุปลักษณะการ และกำกับติดตามในภาพรวม

ด้านระบบสนับสนุนอื่น ๆ เช่น การสนับสนุนเจลลี่โภชนาและวุ้นชุ่มปาก จากมูลนิธิทันตนวัตกรรมฯ ให้ผู้ป่วยในรายที่มีความจำเป็น แต่ยังไม่พบอุปสรรค เรื่องการขนส่ง และรอการเบิกจ่ายนาน ทำให้ผู้ป่วยอาจไม่ได้รับสิ่งสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

(๔) การบันทึกข้อมูลและการออกรายงาน: เกิดการปรับการบันทึกข้อมูล และการออกรายงานบนระบบ Health Data Center (HDC) ยังมีข้อจำกัดเรื่องรหัสหัตถการ ICD-10 TM ในการบันทึกข้อมูลมีระบบรายงาน

เครื่องมือการคัดกรอง (Screening tool) ที่ได้มีการพัฒนาเพื่อเพิ่มการเข้าถึงบริการ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ Risk-OCA โดยศูนย์ทันตสาธารณสุขระหว่างประเทศ Bluebook application โดยกรมอนามัย Smart อสม. โดยกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ และได้มีการเชื่อมข้อความกับ Bluebook application ในมิติทันตสุขภาพจากการคัดกรองสุขภาพ ๙ ด้านในผู้สูงอายุ

และในปี ๒๕๖๗ เรื่องมะเร็ง ถูกกำหนดเป็นนโยบายสำคัญของกระทรวงสาธารณสุข ผ่านกลไกการตรวจราชการ ประเด็นนโยบายครอบคลุมทุกพื้นที่ เพื่อการแก้ปัญหามะเร็งครบวงจร และนอกจากนี้ยังเป็นประเด็นที่ถูกเลือกให้เป็นของขวัญปีใหม่ ภายใต้โครงการของขวัญปีใหม่ ๒๕๖๗ “พาหมอไปหาประชาชน กระทรวงสาธารณสุข” ซึ่งมีเรื่องทันตกรรม ที่จัดให้เป็น Minimum Service Package ให้กับประชาชน โดยแต่ละเขตสุขภาพ (อาทิ เขตสุขภาพที่ ๘ กำหนดบริการภายใต้ประเด็น ชูดหินปูน อุดฟัน ถอนฟัน คัดกรองมะเร็งช่องปาก)

ข้อคิดเห็นจากที่ประชุม

๑. ศ.ดร. ทพ.อะนัฆ มีข้อสังเกตว่า จากผลการคัดกรองและพบรอยโรคเสี่ยงมะเร็ง ๗ OPMD ร้อยละ ๐.๑ ยังถือว่าต่ำมาก (ของ HDC) ถ้าเทียบกับผลการศึกษา ผลการทบทวนวรรณกรรมของหลาย ๆ ประเทศ ที่เป็นวิจัยตีพิมพ์และได้ข้อสรุปเพิ่มเติมว่า มีความชุก ๓.๔ % (ซึ่งเป็น Global Prevalence เป็นข้อมูลที่ consistent กันทั่วโลก) โดยเมื่อเทียบกับผลดำเนินงานของประเทศไทยอาจจะสะท้อนและเป็นข้อสังเกตได้ว่า ยังคัดกรองไม่เพียงพอต่อการ Include ที่ครอบคลุมได้ทั้งหมด (General population) จึงขอเสนอให้เพิ่มการอบรมทันตแพทย์ ทันตบุคลากร และผู้เกี่ยวข้องในการคัดกรองช่องปาก เพื่อให้ได้ความแม่นยำในการคัดกรอง และครอบคลุมในผู้ที่มีปัจจัยเสี่ยง

๒. พญ.สมจิน เสนอให้มีการสื่อสาร/ชี้แจงเรื่องรหัสโรคที่จะเชื่อมกับฐานข้อมูลการรายงานใน HDC กับบุคลากรสาขาวิชาซีพอื่น เช่น แพทย์ ENT หรือ แพทย์สาขาอื่นๆ ซึ่งต้องขยายผลให้เพิ่มการคัดกรองมากขึ้น

ทพญ.พัชรวรรณ ให้ข้อมูลเรื่องระบบข้อมูลและระบบรายงานเพิ่มเติมว่า ในปี ๒๕๖๖ จากประเด็นไม่สามารถรายงานจากการรายงานของแพทย์ได้ เนื่องจาก รหัสหัตถการ ที่เป็นเฉพาะคัดกรองรอยโรคเสี่ยงมะเร็ง และมะเร็งช่องปาก เพิ่งออกมา vender ที่รับผิดชอบไปแรมแกรมบันทึกข้อมูลของแต่ละหน่วยบริการอาจจะยังไม่อัปเดตข้อมูลกัน ดังนั้นจึงได้มีการประชาสัมพันธ์ให้สถานบริการ อัปเดตข้อมูลกัน รหัสวินิจฉัยมี ๒ version เดิม มีรหัสการ screening ที่เป็นมะเร็งอื่น ๆ z๑๒.๘ และในปัจจุบันมีรหัส z๑๒.๘๑ ที่เป็น Oral cavity โดยเฉพาะ ซึ่งสามารถเข้ารหัสโดยแพทย์หรือทันตแพทย์ก็ได้ แต่การนับยังต้องให้เงื่อนไขเป็นหรือ เพราะรหัสยังไม่ได้ผูก จึงต้องมีการเพิ่มเงื่อนไขของ Provider ๐๒ (ทันตแพทย์) ๐๖ (ทันตภิบาล/จพ.ทันตสาธารณสุข) ร่วมด้วย

ศ.ทพ.ดร.อะนัฆ ให้ข้อสังเกตว่า เนื่องจากรายการรหัสโรคมียหลายรหัส ซึ่งยังไม่คุ้นชินกับการให้รหัส รวมถึงในการวินิจฉัยนี้ เป็นทางคลินิกอย่างเดียว หรือ ต้องผ่านการ biopsy เพื่อยืนยันด้วย เชิงปฏิบัติควรเป็นอย่างไร และการส่งต่อมีเงื่อนไขอย่างไร

ทพญ.พัชรวรรณ ให้ข้อมูลว่า ที่เข้ามาเป็นขั้นตอนการตรวจในคลินิกเท่านั้น ซึ่งเป็นการคัดกรองรอยโรคที่เข้าข่ายพบรอยโรคเสี่ยงมะเร็ง ส่วนประเด็น diagnosis จะมีในประเด็นการพิจารณาต่อไป และสำนักทันตสาธารณสุข ขอรับการทบทวน ICD๑๐ ส่งข้อมูลให้ราชวิทยาลัยทันตแพทย์แห่งประเทศไทย สาขาวิทยาการวินิจฉัยโรคช่องปาก Oral Med เพื่อพิจารณาอีกครั้ง

๓. รศ.นพ. ภัทรวุฒิ ให้ข้อคิดเห็นว่า

- ๑) ในอนาคตน่าจะมี list ประชากรกลุ่มเสี่ยง เพื่อประเมินกลุ่มเสี่ยงในพื้นที่ ว่ามีกี่ % ที่ได้รับการคัดกรองแล้ว
- ๒) ในการตรวจเยี่ยม มะเร็งช่องปากอยู่ในกลุ่มลดป่วย - ลดตาย ดังนั้นคงต้องมีข้อมูลว่าจะติดตามตัวเลขตรงไหน ที่จะเทียบผลจากเป้าหมายลดป่วย - ลดตายได้ หากสามารถทำฐานประชากรกลุ่มเสี่ยงได้จริง ก็จะสามารถสะท้อนข้อเท็จจริง จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้จริง
- ๓) เรื่องรหัสโรค ICD ๑๐ - TM คงต้องยกให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ (ทันตแพทย์) กลับรณรงค์ว่ามีอะไรบ้าง

ความเห็นในมุมมอง registry เชิงระบบมอง ๒ ด้าน คือ ๑) Completeness ๒) Validity คือความถูกต้อง ข้อมูลทางคลินิกเป็นตัวสำคัญ เพราะลักษณะที่พบจะเป็น criteria ที่บอกได้ลำดับแรก อีกส่วนหนึ่ง ๐.๑% การ detect จากการลง code และการเริ่มระบบของการลงรายงานข้อมูล รวมถึงในช่วงการระบาดของโรคโควิด ที่จะมีเรื่องความชุก (Prevalence) อยู่ด้วย

มติที่ประชุม รับทราบ

๓.๒ แนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานในเขตสุขภาพที่ ๗

ทพญ.ศรียุทธิพิศ ซาสีเครือ นำเสนอการดำเนินงานในเขตสุขภาพที่ ๗ ได้เริ่มเคลื่อนงานการคัดกรองรอยโรคมะเร็งและมะเร็งช่องปาก ในจังหวัดร้อยเอ็ด ๕ อำเภอ (เป็นพื้นที่ที่สนใจ) ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๑ มีการอบรม อสม. ให้มีความรู้ ทักษะ สามารถค้นหา รอยโรคและส่งต่อได้ โดยจากผลการดำเนินงาน ๔ จังหวัดในเขต พบว่า จังหวัดร้อยเอ็ด มีผลการคัดกรองและเจอรอยโรคได้มากที่สุด และขณะนี้อยู่ระหว่างขยายพื้นที่ในการอบรม ให้ครอบคลุมเขต ๗ ทั้งจังหวัดขอนแก่น มหาสารคามและกาฬสินธุ์ ในปีที่ผ่านมาจากตัวชี้วัดการคัดกรอง ที่พบว่าตัวเลขเป็นศูนย์ เนื่องจาก พื้นที่ไม่ได้รับการสื่อสารในการบันทึกรหัสการคัดกรอง (z๑๒.๘) ซึ่งได้มีการทำความเข้าใจร่วมกันเมื่อต้นปีที่ผ่านมา ทั้งการอบรม ประชาสัมพันธ์ เพื่อให้มีการดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน รวมถึงปัญหาการบันทึกรหัสโรคจาก provider ๐๑ (แพทย์) ที่ไม่แสดงข้อมูล นอกจากนี้ นอกเหนือจากการตั้งรับที่คลินิกทันตกรรม ยังมีการเชิงรุกในคลินิกเบาหวาน และ NCD ออกหน่วยทันตกรรม ชมรม/โรงเรียนผู้สูงอายุร่วมด้วย

ข้อจำกัดที่พบจากการดำเนินงานที่ผ่านมา ดังนี้

- การวินิจฉัยรอยโรคของทันตบุคลากรยังไม่มี ความชำนาญในการวินิจฉัยรอยโรคโดยเฉพาะ PMDs
- ความเข้าใจในการบันทึกข้อมูลในระบบ HDC ซึ่งในที่ผ่านมา พบปัญหาจากการโอนย้ายสังกัด และจากการพบในฐานระบบรายงาน พื้นที่ที่ยังอยู่กระทรวงสาธารณสุข มีผลการดำเนินงานที่สูงกว่าพื้นที่นอกสังกัด
- การทำงานร่วมกับ รพ.สต. ที่อยู่กับ อบจ.

การขับเคลื่อนและสนับสนุนการดำเนินงานระดับเขตสุขภาพ ผ่านกิจกรรมสำคัญ ดังนี้

- ศูนย์อนามัยที่ ๗ ขอนแก่น ร่วมกับเขตสุขภาพที่ ๗ ได้จัดอบรมพัฒนาเรื่องการคัดกรองรอยโรคในช่องปากระดับเขต ๒๘-๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๖
- อบรมพัฒนาศักยภาพ อสม.ในการดูแลสุขภาพช่องปากและคัดกรองรอยโรคในวัยทำงานและผู้สูงอายุ
- จัดทำระบบการส่งต่อภายในเขตให้เป็นแนวทางเดียวกัน
- ชี้แจงแนวทางการลงข้อมูลการตรวจคัดกรองรอยโรคและบันทึกข้อมูลลงในระบบ HDC online มิถุนายน ๒๕๖๖ (ทำโปสเตอร์สื่อสารภายในเขตด้วย)

กรอบเนื้อหาของแนวทาง ฯ มีดังนี้

ส่วนที่ ๑ บทนำ มีรายละเอียดประกอบด้วย หลักการและเหตุผล คำนียาม วัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย ขอบเขต กระบวนการจัดทำแนวทางการคัดกรองรอยโรคเสี่ยงมะเร็งและมะเร็งช่องปาก คุณภาพหลักฐาน แหล่งทุนและผลประโยชน์ทับซ้อน

ส่วนที่ ๒ การคัดกรองรอยโรคเสี่ยงมะเร็งและมะเร็งช่องปาก มีรายละเอียดประกอบด้วย การคัดกรองโดยการซักประวัติปัจจัยเสี่ยง การคัดกรองโดยการตรวจช่องปาก การแจ้งผลการคัดกรองรอยโรคเสี่ยงมะเร็งและมะเร็งช่องปาก

และส่วนที่ ๓ ภาคผนวก

ข้อเสนอเพื่อพิจารณา

ขอบเขตและเนื้อหา

๑. กลุ่มเป้าหมาย
๒. ความถี่ในการคัดกรอง
๓. ปัจจัยเสี่ยง
๔. ตำแหน่งของการตรวจคัดกรอง
๕. ลักษณะรอยโรคที่มีความเสี่ยง
๖. การจัดการเมื่อพบรอยโรคเสี่ยง

ข้อคิดเห็นจากที่ประชุม

๑. นิยามปัจจัยเสี่ยงหลัก เสนอปรับดังนี้

- ประเด็นฟันเทียมหลวม/ไม่พอดี ปรับเป็นปัจจัยเสี่ยงรอง (ควรพิจารณา ว่าควรอยู่ในแบบคัดกรองหลักหรือไม่ เนื่องจากผลไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ)

- ประเด็นเชื้อก่อโรค /HPV ควรมีการทบทวน review 9%การก่อโรค

- ประเด็นเรื่องอายุ ข้อมูลจากประเทศอื่น ใช้เกณฑ์อายุกลุ่มเสี่ยง ๓๐ – ๓๕ ปี ขึ้นไป ซึ่งอาจจะต้องพิจารณาร่วมกับบริบทของประเทศไทย แต่ทั้งนี้แนวโน้มน่าจะพิจารณาช่วงอายุที่น้อยลง

เสนอให้คงอายุที่ ๔๐ ปี แต่เน้นการจัดการระบบคัดกรอง และระบบการส่งต่อให้สมบูรณ์ แล้วหลังจากนั้นอาจจะขยายกลุ่มอายุ มาที่กลุ่มอายุน้อยลงมาได้

๒. ขอบเขตและเนื้อหา เสนอพิจารณาปรับดังนี้

- ความถี่ในการติดตาม: ควรมีการกำหนดปัจจัยเสี่ยง และการติดตาม F/U ทุก ๓ – ๖ เดือน (ติดตามรอยโรคเดิม และเฝ้าระวังการเกิดรอยโรคใหม่)

- ข้อบ่งชี้ในการทำ biopsy: เสนอสร้างแนวทางที่ชัดเจน ทั้งมิติเชิงชุมชน ระดับพื้นที่ แล้วเสนอราชวิทยาลัยทันตแพทย์แห่งประเทศไทย พิจารณา grouping แต่ละระดับ เพื่อการนำไปใช้งานได้จริง สนับสนุนการตัดสินใจของผู้ปฏิบัติงานได้ดีขึ้น และทันเวลามากขึ้น

- การส่งต่อ biopsy และรักษา: ระยะเวลาในการส่งต่อ เสนอให้มีการศึกษาปัจจัยเสริมอื่นเพิ่มเติม และตามความเหมาะสมไม่ควรเกิน ๕ – ๖ สัปดาห์ ควรได้การวินิจฉัย ซึ่งควรต้องกำหนดในแนวทางให้ชัดเจน (Oral med, ENT, maxillofacial sur.) ระบุเป็นแนวปฏิบัติและขึ้นกับบริบทของหน่วยบริการ

๓. ผลិតภัณฑ์ดูแลกลุ่มที่มีความต้องการเฉพาะ: วุ้นชุ่มปาก โดยมูลนิธิทันตนวัตกรรม ฯ มีข้อจำกัดเรื่องระบบการขนส่ง ซึ่งอยู่ระหว่างการจัดการระบบและกระบวนการผลิต ที่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ ตารางที่ ๑ แสดงเนื้อหาที่จะมีการทบทวนใหม่และปรับปรุงในหนังสือคู่มือการคัดกรองรอยโรคเสี่ยงมะเร็งและมะเร็งช่องปาก

ขอบเขตและเนื้อหา	ฉบับ ปี ๒๕๖๒	ข้อเสนอพิจารณาทบทวน
๑. กลุ่มเป้าหมาย	๔๐ ปีขึ้นไป	- คงอายุที่ ๔๐ ปี แต่เน้นการจัดการระบบคัดกรองและระบบการส่งต่อให้สมบูรณ์ แล้วหลังจากนั้นอาจจะขยายกลุ่มอายุ มาที่กลุ่มอายุน้อยลงมาได้
๒. ความถี่ในการคัดกรอง	ปีละ ๑ ครั้ง	- คงความถี่ในการคัดกรอง ปีละ ๑ ครั้ง
๓. ปัจจัยเสี่ยง	๑. การสูบบุหรี่/ยาเส้น ๒. เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ๓. การเคี้ยวหมาก/ยาเส้น ๔. ฟันเทียมหลวม/ไม่พอดี	- ฟันเทียมหลวม/ไม่พอดี ปรับเป็นปัจจัยเสี่ยงรอง - review เชื้อก่อโรค /HPV เพิ่มเติม
๔. ตำแหน่งของการตรวจคัดกรอง	๙ ตำแหน่ง ได้แก่ Lip, Buccal mucosa, Gingiva, Retromolar area, Hard palate, Soft palate, Dorsal and lateral tongue, Ventral tongue, Floor of mouth	- คงเดิม
๕. ลักษณะรอยโรคที่มีความเสี่ยง	๕ ลักษณะ ได้แก่ รอยโรคสีแดง รอยโรคสีขาว รอยโรคขาวปนแดง แผลก้อน	-
๖. การจัดการเมื่อพบรอยโรคเสี่ยง		เสนอเพิ่มเติม ๓ ประเด็น - ความถี่ในการติดตาม : ควรมีการกำหนดปัจจัยเสี่ยงและการติดตาม F/U ทุก ๓ - ๖ เดือน (ติดตามรอยโรคเดิม และเฝ้าระวังรอยโรคใหม่) - ข้อบ่งชี้ในการทำ biopsy : เสนอสร้างแนวทางที่ชัดเจน ทั้งมิติเชิงชุมชน ระดับพื้นที่ แล้วเสนอราชวิทยาลัยฯ พิจารณา grouping แต่ละระดับ เพื่อการนำไปใช้งานได้จริง สนับสนุนการตัดสินใจของผู้ปฏิบัติงานได้ดีขึ้น และทันเวลามากขึ้น - ระยะเวลาในการส่งต่อ biopsy และรักษา : ระยะเวลาในการส่งต่อ เสนอให้มีการศึกษาปัจจัยเสริมอื่นเพิ่มเติม และตามความเหมาะสมไม่ควรเกิน ๕ - ๖

ขอบเขตและเนื้อหา	ฉบับ ปี ๒๕๖๒	ข้อเสนอพิจารณาทบทวน
		สัปดาห์ ควรได้การวินิจฉัย ซึ่งควรต้องกำหนดในแนวทางให้ชัดเจน (oral med, ENT, maxillofacial sur.) ระบุเป็นแนวปฏิบัติและขึ้นกับบริบทของหน่วยบริการ

มติที่ประชุม เห็นชอบ และทีมเลขฯ ๖ รับประเด็นเสนอแนะดำเนินการ เสนอร่างแนวทางการคัดกรอง ฯ รหัสการวินิจฉัยโรค ต่อราชวิทยาลัยพิจารณาและกำหนดข้อบ่งชี้การ biopsy แล้วส่งข้อมูลให้ที่ประชุมพิจารณาอีกครั้ง ก่อนการประชุมขอความเห็นในช่วงเดือน มิ.ย. ๖๗ ต่อไป

๔.๒ แผนพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานการจัดการรอยโรคเสี่ยงมะเร็งและมะเร็งช่องปาก

ทพญ.พัชรวรรณ นำเสนอการดำเนินงานปี ๒๕๖๖ ที่ผ่านมา มี GAP ที่มีโอกาสในการพัฒนาในปี ๒๕๖๗ ดังนี้ ๑) ระบบคัดกรอง ๒) ระบบข้อมูลและระบบรายงาน ๓) ระบบการติดตามดูแลต่อเนื่อง ซึ่งที่ผ่านมาเป็นรูปแบบบริการเชิงรับในสถานบริการ มีการตรวจคัดกรองรอยโรคในช่องปาก ผู้ป่วยอายุ ๔๐ ปีขึ้นไป ที่เข้ามาใช้บริการในคลินิกทันตกรรมร่วมกับการคัดกรองปัจจัยเสี่ยง

หากพบปัจจัยเสี่ยง จะให้คำแนะนำหรือส่งต่อไปรับบริการที่เกี่ยวข้อง เช่น คลินิกเล็กบุหรี คลินิกเล็กสุรา ในปี ๒๕๖๗ มีแผนการดำเนินเชิงรุกเพิ่มเติม ทั้งในระดับชุมชน ผ่านกระบวนการ

๑. ส่งเสริมให้ประชาชนใช้เครื่องมือประเมินปัจจัยเสี่ยงด้วยตนเอง เช่น HeU, Bluebook, Risk-OCA, Smart อสม

๒. แนะนำ / ส่งเสริม / จัดช่องทางให้ผู้ที่มีปัจจัยเสี่ยง ได้รับการตรวจคัดกรองรอยโรคในช่องปาก

๓. ส่งเสริมให้มีการฝึกอบรมการใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น intraoral camera, AI ให้แก่เครือข่าย ส่วนในสถานบริการ

๓. ประสานงานกับกลุ่มงานที่ดำเนินงานเกี่ยวกับ บุหรีและแอลกอฮอล์ เช่น กลุ่มงานเวชปฏิบัติครอบครัวและชุมชน คลินิกเล็กบุหรี/เล็กเหล่า คลินิก ยาเสพติด เป็นต้น

๔. พัฒนาศักยภาพบุคลากรในการใช้ข้อมูลปัจจัยเสี่ยง ที่ได้จากเครื่องมือคัดกรองต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อทราบกลุ่มเสี่ยง และวางแผนจัดบริการ

Gap การดำเนินงานที่ผ่านมา ดังนี้

- ประเด็นข้อมูลและระบบรายงาน

Gap	แนวทางการพัฒนา
การบันทึกข้อมูล	
การใช้รหัสวินิจฉัย ที่จำเป็นต้องกำหนด provider 02 06 ทำให้การคัดกรองโดยแพทย์ ENT ยังไม่ถูกนับในระบบรายงาน	พิจารณาความเป็นไปได้ในการใช้ "รหัสคัดกรอง : การคัดกรองรอยโรคเสี่ยงมะเร็งและมะเร็งช่องปาก" ตามรหัส ICD10-TM ฉบับใหม่ (รอประกาศจาก ศูนย์มาตรฐานรหัสและข้อมูลสุขภาพแห่งชาติ)
ในกิจกรรมคัดกรอง การลงรหัสวินิจฉัย Cancer (C,D) ในปีนี้ไม่ถูกนับรวมกับรอยโรค PMD -critical สามารถระบุได้	ปรับร่าง template ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา ก่อนเสนอปรับระบบรายงานต่อไป
การส่งต่อรักษา	
การใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ในการส่งต่อ ยังไม่ครอบคลุมทุกจังหวัด ทำให้เกิดข้อจำกัดในการติดตามการส่งต่อ	ร่วมพัฒนาเครื่องมือสำหรับบุคลากร ในการติดตามกลุ่มเสี่ยง ให้ได้รับการตรวจคัดกรองรอยโรคในช่องปาก => DMS care tool (กรมการแพทย์)
การออกรายงาน	
ระบบรายงาน ยังไม่ครอบคลุมขั้นตอนการดำเนินงาน	- ปรับ template การออกรายงาน ให้ครอบคลุมกิจกรรม biopsy และการวินิจฉัย oral cancer - ส่งต่อศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อปรับระบบรายงาน - ประสานสถาบันมะเร็งแห่งชาติ เพื่อขอความอนุเคราะห์ข้อมูลการวินิจฉัย oral cancer

- ประเด็นการติดตามดูแลต่อเนื่อง

ข้อเสนอเพื่อพิจารณา

การนำบริการทันตกรรมทางไกล ซึ่งกลุ่มพัฒนาทันตสาธารณสุขที่มีการพัฒนาไกลผ่านหมอพร้อม Station อยู่แล้ว ซึ่งสามารถใช้เป็นเครื่องมือและอีกช่องทางเพื่อช่วยในการคัดกรองผู้ป่วย ปรีกษารอยโรคเสี่ยง เพื่อลดการเดินทางของผู้ป่วย รวมถึงติดตามรักษาของผู้ป่วยต่อเนื่อง และการติดตามเยี่ยมบ้าน กรณีรับกลับหน่วยปฐมภูมิได้

ข้อคิดเห็นจากที่ประชุม

๑) นพ.ภัทรวุฒิ ให้ข้อคิดเห็นว่า เป็นระบบที่ดีมาก ที่จะเติมในประเด็นที่เห็นว่าเป็นปัญหา จะทำให้บริการครบถ้วนมากขึ้น เสนอให้สามารถระบุวินิจฉัยจากคลินิกงรหัสได้ ทั้ง C และ D (ซึ่ง Thai Cancer based ก็สามารถงรหัส C ได้จาก Clinical diagnosis) ส่วนหนึ่งคือเพื่อการติดตามคนไข้มะเร็งด้วย ซึ่งหากไม่มีการเก็บข้อมูลไว้ จะทำให้เกิดการ miss out สิ่งที่เกิดขึ้นตามมาคือ Incidence ต่ำกว่าความเป็นจริง โดยสรุปคิดว่าหากสามารถงรหัสวินิจฉัย C, D ได้เลย และจะมากถูก modified ด้วยผลของ biopsy หรือติดตามใดก็ตามเพื่อมาสรุปการวินิจฉัย และส่วนที่สำคัญคือการเชื่อมต่อกันทั้งระบบ และประเมินผล case ทั้งหมด ที่เข้าสู่การคัดกรอง มีกลุ่มเสี่ยงและได้รับการคัดกรองสู่การรักษาเท่าไร

๒) ศ.อนันต์ เสนอให้การประชุมครั้งต่อไป เชิญทางทีม Oral medicine เพื่อได้รับความเห็นข้อเสนอแนะ อย่างครอบคลุมกระบวนการงาน

ทพญ.นพวรรณให้ข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นวางแผนการดำเนินงานระยะถัดไป ในลักษณะของทีมมะเร็งอย่างชัดเจน จะเสนอเป็นคลังนโยบายกระทรวงสาธารณสุข ในปี ๒๕๖๘ โดยต้องเสนอแบบครบวงจร บริการทั้งการคัดกรอง และวางแผน ส่งต่อรักษา อีกหนึ่งปัจจัยคือการลดปัจจัยเสี่ยง ทั้งด้านคลินิกเลิกบุหรี ซึ่งจะฝากประเด็นในทีมปัจจัยเสี่ยงของสำนักทันตสาธารณสุขในประเด็นดังกล่าว เพื่อเคลื่อนงานอย่างเป็นแนวขนาน

ศ.อนันต์ เสนอเพิ่มเติมให้มีการเก็บข้อมูล และวิเคราะห์อย่างเป็นระบบหากมีการตีพิมพ์ในระดับนานาชาติได้ จะเป็นแหล่งอ้างอิงระดับประเทศ

มติที่ประชุม เห็นชอบ และทีมเลขา ฯ โดยสำนักทันตสาธารณสุขรับประเด็นเสนอแนะดำเนินการส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

ปิดประชุมเวลา ๑๒.๐๐ น.